

КНИГА ГРОМАДЯНИНА

Collective work

Книга громадянина

«ОМІКО»

2019

УДК 342.72(477)

Collective work

Книга громадянина / Collective work — «ОМІКО», 2019

У час швидких суспільних змін сучасній людині стало все важче орієнтуватися в інтенсивному потоці інформації. Тому це видання покликане доступно і лаконічно висвітлити права та обов'язки пересічного громадянина України незалежно від його віку, статі, соціального стану та професії. В цій книжці сформульовано практичні поради, які допоможуть захистити кожному свої права, розглянуто основні положення медичної, освітньої та пенсійної реформ.

УДК 342.72(477)

© Collective work, 2019

© ОМІКО, 2019

Содержание

Громадянин і держава	5
Конец ознакомительного фрагмента.	11

С. С. Чернявський

Книга громадянина

Громадянин і держава

ЗА ЩО ВІДПОВІДАЮТЬ ОРГАНИ ВЛАДИ

Відповідно до ст. 5 Конституції України єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо через органи державної влади. Відповідно до ст. 6 Конституції України державна влада в Україні здійснюється за принципом її розподілу на законодавчу, виконавчу і судову. Кожна гілка влади представлена у відповідних органах державної влади.

Вищими органами державної влади в Україні є глава держави – Президент, загальнонаціональний представницький орган законодавчої влади – Верховна Рада, колегіальний орган виконавчої влади – Кабінет Міністрів і вищі суди – Конституційний Суд, Верховний Суд і Вищий Господарський Суд. При цьому кожна з гілок влади по відношенню до інших самостійна та незалежна, що виключає можливість узурпації всієї влади в державі якоюсь особою чи окремим органом держави.

Президент України є главою держави і виступає від її імені. Він є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина.

Президент України забезпечує державну незалежність та національну безпеку, представляє Україну в міжнародних відносинах, здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю.

Крім цього, Президент України наділений повноваженнями об'єднуючої функції щодо діяльності окремих гілок державної влади.

Верховна рада України

Єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна рада України. Верховна Рада України складається з 450 народних депутатів України і проводить свою роботу сесійно. Сесії Верховної Ради України складаються з пленарних засідань, а також засідань комітетів та тимчасових комісій Верховної Ради України (згідно зі ст. 75 Конституції України 1996 р.).

Основними функціями українського парламенту є законодавча (прийняття законів), установча (приймає участь у формуванні інших органів державної влади та приймає рішення про організацію та проведення виборів до місцевого самоврядування і визначає правові основи їх діяльності) та контрольна (полягає у здійсненні парламентського контролю, передусім за діяльністю Кабінету Міністрів України).

Органи виконавчої влади

Кабінет міністрів України є вищим органом у системі органів виконавчої влади. Він відповідальний перед Президентом України і Верховною Радою України та підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України у межах, що встановлені Конституцією України. До складу Кабінету Міністрів України входять Прем'єр-міністр України, який призначається Верховною Радою України за поданням Президента України, перший віце-прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністри і міністри. Міністр оборони України, Міністр закордонних справ України

призначаються Верховною Радою України за поданням Президента України, інші члени Кабінету Міністрів України призначаються Верховною Радою України за поданням Прем'єр-міністра України. Органами державної місцевої виконавчої влади є відповідні місцеві державні адміністрації.

Правосуддя в Україні здійснюється незалежними та безсторонніми судами, створеними за законами. Це Конституційний Суд, Верховний Суд і Вищий господарський Суд. Судову владу реалізують судді, та у визначених законом випадках, присяжні шляхом здійснення правосуддя у рамках відповідних судових процедур. Суд здійснює правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав та свобод, гарантованими Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Контрольно-наглядова система органів. Це система органів, що повноважна здійснювати контроль і нагляд за додержанням законів у діяльності інших державних органів. Їх систему складають державні інспекції: пожежна, податкова, санітарна, контрольно-ревізійне управління при Міністерстві фінансів України (КРУ), Державний митний контроль та інші. Вони покликані здійснювати функцію контролю і нагляду за дотриманням підприємництва, організаціями, установами, посадовими особами і громадянами в межах окремих, установлених відповідними правовими актами, правил.

Правоохоронна система органів. Це система, що повноважна діяти для попередження, припинення, розслідування фактів порушення законодавства України, притягнення винних до відповідальності, виконання покарань. Її систему складають: Прокуратура, органи внутрішніх справ, служби безпеки, митні органи, органи охорони державного кордону та інші органи, що здійснюють правозастосовні та правоохоронні функції.

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Конституційні норми різних країн щодо прав, свобод і обов'язків людини і громадянина можна поділити на:

- 1) громадянські і політичні права й свободи;
- 2) соціально-економічні права;
- 3) колективні, або солідарні, права.

Права і свободи, які стосуються перших двох позицій, – це права і свободи, що належать кожному індивідові. Права третьої позиції можна назвати правами людини і народів (право на здорове навколишнє середовище, право на страйк, громадянську непокору, право політичної опозиції).

Громадянські (особисті) права і свободи – це закріплені у Конституції і законах держави, а також у міжнародно-правових актах права і свободи особи, які визначають сферу її автономної свободи і забезпечують задоволення нею своїх особистих інтересів. Особисті (або природні) права і свободи складають першооснову правового статусу людини і громадянина. Більшість із них мають абсолютний характер, тобто є не тільки невідчужуваними, а й не підлягають обмеженню. Ця група прав і свобод громадян забезпечує неприпустимість посягання державних органів, громадських організацій, службових осіб на життя, здоров'я, свободу, честь та гідність людини та неприпустимість свавільного позбавлення її життя.

Політичні права і свободи – це такі права і свободи людини, які забезпечують їй можливість брати участь в управлінні державою, впливати на внутрішню і зовнішню політику держави. Особливістю політичних прав є те, що їх мають лише громадяни України, які досягли 18 років і набули повної правосуб'єктності.

Мирні збори. Право на свободу зборів є основоположним правом у демократичному суспільстві так само, як і право на свободу вираження своїх поглядів. Для органів влади мирні

збори мають бути одним із індикаторів суспільної думки, з урахуванням якої слід проводити свою політику. Для громадськості і міжнародної спільноти рівень забезпечення свободи мирних зборів є мірилом демократії.

Мирні збори становлять невід'ємну частину суспільного і політичного життя. Саме вони дозволяють громадянам масово виявляти свої переконання, впливати на розвиток та спрямування політичного процесу. Це є одним із засобів донесення своєї позиції до широких мас, привернення уваги громадськості і влади з метою впливу на формування громадської думки.

Під протестом зазвичай розуміють відносно відкриту реакцію на суспільну ситуацію: іноді на підтримку, але зазвичай проти неї. У залежності від ставлення до нього з боку влади і політичного режиму протести бувають санкціоновані та несанкціоновані. Крайня форма соціального протесту може перерости в революцію.

Вибори в Україні – це спосіб формування вищих органів влади України шляхом голосування громадян. В Україні проводяться вибори Президента України (загальнодержавні); народних депутатів України (загальнодержавні); депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів (місцеві). Правову основу виборів в Україні становлять Конституція України, Закони України «Про вибори Президента України», «Про вибори народних депутатів України», «Про місцеві вибори».

Соціальні функції виборів – це найбільш важливі напрями впливу на суспільно-державні відносини.

До соціальних функцій виборів відносять те, що вони є:

1) важливим інструментом реалізації народного суверенітету;

За Конституцією України народ є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні (ст. 5). Тобто, він уособлює найвищу і первинну владу в Україні, яка є єдиним першоджерелом влади в суспільстві. Через вибори народ обирає своїх представників, наділяє їх мандатом на здійснення його суверенних прав. Тим самим реалізується одне з найважливіших прав людини та громадянина.

2) вихідним положенням організації державного механізму та системи місцевого самоврядування;

Шляхом виборів формуються різні органи публічної влади – парламент (Верховна Рада України), глава держави (Президент України), органи та посадові особи місцевого самоврядування та ін.

3) способом надання легітимного характеру органам державної влади та органам місцевого самоврядування;

Вибори, проведені з дотриманням вимог Конституції України та міжнародних стандартів, виступають необхідним засобом надання владі легітимного характеру. За їх допомогою народ визначає своїх представників в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, наділяє їх мандатом на здійснення у визначених Конституцією межах своїх суверенних прав.

4) прийомом якісного формування політичної еліти суспільства;

Вибори являють собою засіб селекції (відбору) політичних керівників, партій, дають можливість громадянам довіряти управління державою особам, яких вони вважають достойними здійснювати керівні функції та владні повноваження, програми яких найбільш їм підходять.

5) засобом формування і вираження суспільної думки.

Вибори є барометром політичного життя. Результати виборів дають об'єктивну оцінку міри їх впливу, показують настрої (погляди) виборців, тенденції політичного життя.

Референдум – це голосування громадян всієї держави (загальнодержавний референдум) або певної частини її громадян (місцевий референдум) з метою вирішення найважливіших питань державного і суспільного життя.

Референдум і вибори мають загальний метод здійснення – голосування, але розрізняються по своєму предмету. Вибори проводяться для визначення особи, яка з точки зору більшості виборців найдостойніша займати виборну посаду. Завдання референдуму – вирішення важливих питань, не пов'язаних з наданням юридичної сили мандатам якихось осіб.

Конституційним називається референдум, у результаті якого змінюється, приймається або відхиляється Конституція. Якщо ж ці питання вирішуються по відношенню до звичайного закону, то референдум називається законодавчим.

У відповідності зі ст. 73 Конституції України обов'язковим є всеукраїнський референдум при вирішенні питань щодо зміни території України.

Право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації. Розвинута система громадських об'єднань – невід'ємний елемент громадянського суспільства. З їх допомогою люди можуть спільно вирішувати загальні проблеми, задовольняти та захищати свої потреби й інтереси. Громадські об'єднання не залежать від держави, вони здатні впливати на державні інститути і водночас захищати суспільство від не-обґрунтованого втручання держави в громадське життя. Конституційне право на свободу об'єднання є юридичною основою створення й діяльності політичних партій, професійних спілок та інших громадських організацій. Названі конституційні положення конкретизуються в Законі України від 22 березня 2012 р. «Про громадські об'єднання», який регламентує зміст права об'єднання, його основні державні гарантії, порядок їх створення, діяльності, реорганізації та ліквідації. Громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів. Політична партія – це особливе добровільне об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах.

Економічні права і свободи людини і громадянина – це право брати участь в економічних, насамперед майнових, відносинах. Конституція України закріплює наступні економічні права і свободи людини і громадянина:

1) Право власності. Відповідно до ст. 41 Конституції України кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом. Громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Це означає, що ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Власність, набута законним шляхом, охороняється законом. А у випадках порушення права власності діють механізми її захисту, що передбачені різними галузями права (цивільним, кримінальним тощо). Заходи, за допомогою яких цивільне право забезпечує захист відносин власності, за своєю юридичною природою є неоднорідними і поділяються на кілька груп:

1) речово-правові:

а) основні речово-правові засоби (віндикаційний позов, негаторний позов);

б) допоміжні речово-правові засоби (позов про визнання права власності, позов про виключення майна з опису);

2) зобов'язально-правові:

а) засоби захисту права власності в договірних відносинах (відшкодування збитків, завданих власнику невиконанням або неналежним виконанням договору; повернення речей, наданих у користування за договором);

б) засоби захисту права власності в деліктних зобов'язаннях;

в) позови про повернення майна, набутого чи збереженого без достатньої правової підстави;

3) спеціальні засоби захисту:

а) позови про визнання правочинів недійсними;

б) позови про захист прав співвласника в разі виділення, поділу та продажу спільного майна;

в) засоби захисту права власності померлих і осіб, визнаних безвісно відсутніми чи оголошених померлими;

г) засоби захисту прав власників від неправомірного чи правомірного втручання державних органів, органів місцевого самоврядування та в надзвичайних ситуаціях;

д) інші спеціальні засоби, зумовлені особливим колом уповноважених або зобов'язаних осіб і надзвичайними обставинами.

2) Право на підприємницьку діяльність. Відповідно до ст. 42 Конституції України кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Але Конституція України містить ряд обмежень цього права: не можуть займатися підприємництвом посадові особи держави й органів місцевого самоврядування; не допускаються зловживання монополією і недобросовісна конкуренція; держава має право контролювати якість і безпечність виробленої продукції, послуг і робіт.

Екологічні права (право на чисте довкілля). Екологічні права та обов'язки громадян України – система юридично закріплених за громадянами повноважень та зобов'язань в екологічній сфері.

Соціальні права і свободи – це право на гідний людини рівень життя і соціальний захист із боку суспільства і держави. Конституцією передбачені наступні соціальні права: право на працю (ст. 43 Конституції України); право на страйк (ст. 44 Конституції України); право на відпочинок (ст. 45 Конституції України); право на соціальний захист (ст. 46 Конституції України); право на житло (ст. 47 Конституції України); право на достатній життєвий рівень (ст. 48 Конституції України); право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49 Конституції України).

Найбільш важливими із соціальних прав є право на соціальний захист і право на працю. Ст. 1 Конституції України передбачає, що Україна є соціальна держава. Відповідно до статей 17 і 46 Конституції України право на соціальний захист включає право на: 1) соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей; 2) забезпечення громадян: у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Відповідно до ст. 43 Конституції України змістом права на працю є можливість заробляти собі на життя працею, яку кожен вільно обирає або на яку вільно погоджується. Крім того, ст. 43 Основного Закону передбачає, що держава: по-перше, гарантує кожному рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності; право на належні, безпечні і здорові умови праці; право на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом; право на своєчасне одержання винагороди за працю; захист від незаконного звільнення; по-друге, зобов'язує державу: створювати умови для повного здійснення громадянами права на працю; реалізовувати програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб; по-третє, забороняє використання примусової праці; праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах.

Культурні (духовні) права і свободи – це право на залучення до багатств світової культури і на їх збільшення власною творчою діяльністю. Конституція України закріплює такі культурні права та свободи людини і громадянина: право на свободу творчості; право на результати інтелектуальної та творчої діяльності, право на освіту. Свобода творчості передбачає, що кожна

людина має необмежене право на літературну, художню, наукову та технічну творчість. Право на результати інтелектуальної і творчої діяльності означає, що ніхто не має права використовувати або поширювати результати інтелектуальної чи творчої діяльності без згоди їх творця. Держава гарантує захист інтелектуальної власності, авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, пов'язаних із творчістю. Право на освіту передбачає, що кожна людина має право на доступне та безоплатне здобуття загальних і професійних знань, умінь, навичок. Держава гарантує надання державних стипендій і пілг учням і студентам. Громадяни, які належать до національних меншин, мають право навчатися рідною мовою або вивчати рідну мову в державному і комунальному навчальних закладах через національні культурні суспільства.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.